

NAGYSZEBEN

Magyarok száma: 2169 fő (2011)

Területe 4.504 hektár; népessége 33.489 lélek.

1. Földrajzi fekvése. Nagyszeben Szeben vármegyében részben, a Cibin völgyében (alváros) 411, ill. 427 m. magasságban a tenger színe felett fekszik. E magas fekvés és a hegység közelsége miatt, mely épen a melegebb légáramoknak állja útját, a város éghajlata egészséges ugyan, de erősebb hőváltozásoknak van alávetve.

2. Története. A várost német (szász) betelepülők alapították, kiket II. Géza király (1141-1161) hozott be az akkoriban csak gyéren lakott Erdélybe hazájukból, mely a Rajna vidékén terült el Düsseldorf-Aachen-Trier és Oberwesel között, beleértve Luxenburgot és a német Lothringen északi részét is. 1223-ban Hermannsdorf (villa Hermani) néven szerepel a telep és ebből fejlődött később a Hermannstadt név. Először alkalmasint a templom körüli teret erősítették meg és csak lassanként emeltek védő falat a felső és alváros körül is. A templom déli oldalára még a 14. században építették az iskolát. Ugyanabban a században virágzott fel a szász ipar és kereskedelem is. Midőn 1376-ban a szászföld számára egy céhszabályzat jelent meg, N-ben 19 céh volt 25 iparággal; a város kereskedelme (mely raktárjoggal bírt) fontos láncszem volt a kelet és nyugat nagy kapcsolatában és gazdagon jövedelmezett, az országos vásárokat az ország minden részéből látogatták. Az alacsony házak közül kiemelkedő magas istenháza mostani alakjában már a 15. szdban megvolt. Midőn a 15. szdban a törökök kezdtek betörni az országba, N. („a vörös város”) erős falaival és tornyaival valódi mentő vára lett az országnak. 1442-ben nyolc napig állta a város az ostromot, akkor a polgárok egyesülve Hunyadi János csapataival kimentek és megverték a törököket. VI. Jenő pápa akkor úgy nyilatkozott, hogy a város nemcsak a magyar birodalomnak, hanem az egész kereszténységnek mentővára, védbástyája és pajza a hitetlenek ellen. Jelenleg az annak idején világhírű erődítésekéből csak romok állanak még fenn.

N. nagyobb politikai jelentőséggel is bírt, mert főhelye lett az egész szász tartománynak. Polgármestere tartományi polgármester volt és N.-ben gyülekezett a szász nemzeti egyetem, azaz a szász tartomány politikai képviselőtestülete. Épúgy itt gyűlt össze a szebeni szék és az egyházmegye képviselőtestülete is, midőn 1711-ben itt volt az erdélyi országgyűlés. A 18. szd vége felé N. azonban fővárosi jellegét újra elvesztette és helyébe-kevés megszakítással Kolozsvár lépett.

A városi képviselőtestület 1495. óta áll fenn. A nagyszebeni királybíró (Königsrichter) a 14. szd kezdete óta egyidejűleg a szebeni tartomány többi jövedelmeit, a városi tanács évszázadok óta vett részt a szász nemzetnek 1876-ig létezett önálló közigazgatásában.

3. Hatóságok és hivatalok. N.-ben székel Szeben vármegye főispánja, egyúttal a szászok grófja, mely minőségben a szász egyetem közgyűlésen elnököl; van kir. törvényszék, ügyészség, járásbírótság m. kir. pénzügyigazgatóság, adóhivatal, pénzügyőri biztosság, fővámhivatal, posta-és távirda hivatal, kir. tankerületi főigazgatóság, kir. tanfelügyelőség, kir. erdőfelügyelőség, kir. állami erdőhivatal, kir. kulturmérnöki hivatal, Máv. osztálymérnökség, két kir. közjegyző, kerületi munkás-biztosító pénztár stb.- Hadtestparancsnokság. Görögkeleti román érsek és ág. evang. püspök székhelye.

4. A lakosság foglalkozása túlnyomó részben ipar és kereskedelem. Nagy részét a lakosságnak az intelligens osztály és a katonaság képezi. Nevezetesen a hitelintézetek és bankok, köztük az ált. takarékpénztár, földhitelintézet és Albina hitelintézetek.

5. Közművelődés. Az erdélyi részek és egész hazánkra nézve fontos közművelődési intézetek között a Bruckenthal-féle könyvtár és múzeum különféle gyűjteményei, valamint a városi és szász egyetemi levéltár említendők. Az erdélyrészi természettudományi egyesület nagy gyűjteményt tart fenn a természet három világából, valamint néprajzi gyűjteményt is. A szász Kárpát-egyesület által 1895-ben alapított Kárpát múzeum erdélyrészi különlegességeket tartalmaz. N.-ben a románok is tartanak fönn saját szempontukból muzeumot, mely könyvtárral is bír. N.-ben van egy állami és egy ág. evang. főgimnázium, valamint egy ág. evang. reáliskola, több leányiskola, népiskola és elemi iskola. A város saját csinosan berendezett színházzal bír. A szász egyetem gazdag vagyonával kultur intézményeket fejleszt. Nagy tevékenységet fejtenek ki a különböző egyletek, az erdélyrészi honismertető egyesület, természettudományi egyesület és annak orvosi szakosztálya, a szász gazdasági egyesület, a Kárpát-egyesület, a román irodalmi és népműveltségi egyesületek.